

אלימות במשפחה נוכח משבר הקורונה: מידע ראשוני

מסמך זה נכתב לבקשת חה"כ מנסור עבאס, יו"ר הוועדה המיוחדת למיגור הפשיעה והאלימות בחברה הערבית, והוא מציג מידע ראשוני על אלימות במשפחה נוכח מגפת הקורונה. בפתח המסמך תוצג בקצרה השפעת התפרצות הנגיף על אלימות במשפחה; בהמשך יובאו נתוני משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (להלן: משרד הרווחה) על פניות לקו החירום של המשרד שעניינן אלימות בין בני-זוג ואלימות ילדים ונוער וקשישים. בהמשך יוצג מידע קצר על פעילותם בעת הנוכחית של המקלטים לנשים נפגעות אלימות וילדיהן ושל חלק מהשירותים בקהילה לטיפול באלימות במשפחה.

יודגש, כי בשל לוח הזמנים לכתיבת המסמך, אין מדובר בסקירה ממצה של הנושא, אלא בהצגת כמה נתונים ומידע ראשוני על התמודדות מערכת הרווחה עם הנושא.

1. רקע: השפעת התפרצות נגיף קורונה על אלימות במשפחה

המשפחה היא זירה בה מתקיימים לא מעט מעשי אלימות, בפרט כלפי נשים וילדים: לפי נתוני משטרת ישראל, בשנת 2018 נפתחו במשטרה 28,114 תיקים בגין עבירות אלימות גופנית או אימים בתוך המשפחה או בין בני זוג; מהם, 18,111 היו בגין עבירות כנגד בני זוג (בהווה או בעבר), 3,706 היו בגין עבירות כנגד קורבן קטין, והיתר – בגין עבירות כלפי בני משפחה אחרים.¹ מרבית העבירות בין בני זוג היו כנגד נשים.

אלימות בתוך המשפחה, ובפרט אלימות כלפי נשים, נוטה להחמיר במצבי משבר ולחץ. באירוע הנוכחי של התפרצות נגיף קורונה נוסף עוד גורם שעשוי להשפיע על היקף התופעה של אלימות במשפחה: נוכח התפשטות הנגיף, עוד ועוד מדינות (ובהן גם ישראל) קבעו הגבלות על פעילות ותנועה. כפועל יוצא, פרטים ומשפחות שוהים בתוך הבית למשך רוב מוחלט או כל של שעות היום, ללא יציאה למסגרות של לימודים, עבודה או פנאי. בני המשפחה נמצאים זמן רב יותר ביחד, בתנאים של לחץ; במקרים רבים המשפחות סופגות גם פגיעה כלכלית, בשל צמצום הפעילות המשקית, אשר לעיתים גם מביאה לפיטורים. ככל שהמקורות הכספיים של המשפחות מצטמצמים, גדל הסיכוי כי הנשים יהיו חשופות לאלימות מסוגים שונים, לרבות אלימות כלכלית.

לצד הסיכון להתגברות הפגיעה בנשים ובילדים, חלק משירותי הסיוע והתמיכה הרלבנטיים, ובהם קווי חירום, מרכזי סיוע, מקלטים, סיוע משפטי ושירותי הגנה, עשויים לפעול בצורה מצומצמת יותר. יתר על כן, בתקופה זו יש לנשים

¹ משטרת ישראל, שנתון סטטיסטי לוח 1.43.

פחות קשר עם בני משפחה וחברים, אשר עשויים היו לספק להן תמיכה או הגנה מפני האלימות. בכך, דווקא בתקופה בה הנשים חשופות יותר לאלימות – ההגנה והסיוע שהן מקבלות עשויים להיות פחותים.² גם היכולת לאתר נשים וילדים נפגעי אלימות פוחתת, בשל העובדה כי הפסקת הלימודים וההסתגרות בבתים מקטינות בצורה משמעותית את הקשר עם גורמים חיצוניים.

למעשה, **מצד אחד ההתכנסות בבתים מגבירה את הסיכוי שנשים וילדים יחוו אלימות בתוך הבית, ומצד שני – כללי הריחוק החברתי והגבלת הפעילות במשק מקשים הן על האיתור של פרטים ומשפחות בסיכון (בגלל שיש פחות יציאה למסגרות חיצוניות) והן על מתן טיפול וסיוע למי שנפגעים מאלימות (בין היתר, בשל הנוכחות המתמדת של הגורמים האלימים בבית).**

נוכח הסיכון בתקופה זו להתגברות האלימות במשפחה, ובפרט כלפי נשים, ארגון הבריאות העולמי קורא לגורמי בריאות להקדיש תשומת לב לנושא, ולכלול התייחסות לסוגיה של אלימות במשפחה בתוכניות ההתמודדות עם הנגיף שהם מכינים.³

נראה, כי ההתמודדות עם האלימות במשפחה בעת הנוכחית כרוכה בכמה אתגרים:

- **איתור נפגעי אלימות במשפחה** - נשים, ילדים וקשישים - נוכח הבידוד החברתי. כאמור בשל ההתכנסות בבתים, היכולת לאתר נפגעי אלימות במשפחה במסגרות ציבוריות וחברתיות שונות כמעט בטלה. נוסף על כך, העובדה כי במקרים רבים בני המשפחה שוהים ביחד לאורך כל שעות היממה, מקשה על נשים (ועל ילדים) לפנות למשטרה או לשירותי הרווחה בבקשה לסיוע. הדבר מצריך מהמשטרה ומגופי הרווחה לחשוב על פתרונות שיאפשרו לקורבנות עבירה לפנות אליהם, בלי לסכן עצמם בפגיעה חמורה יותר מצד הגורם התוקפן. נוכח הקושי בקבלת פניות של נפגעי עבירה, יש להיות ערים לכך שהנתונים אודות מספר הנפגעים בתקופה עשויים לתת תמונה לא מדויקת שלה: אם גם בשגרה מקובל להניח כי מרבית מקרי האלימות במשפחה אינם מדווחים למשטרה או לשירותי הרווחה, ניתן להניח כי בעת הנוכחית שיעורי הדיווח עשויים לרדת אף יותר (אם כי הנתונים לגבי דיווח לרווחה על פגיעה בילדים ובני נוער בישראל מדגימים דווקא תמונה שונה, וראו להלן). הקושי באיתור נפגעי אלימות מחרף, בשל הצמצום בפעילות שירותים ומסגרות שונים במשק;
- **מענה טיפולי לנפגעים ולנפגעות** - צמצום השירותים הציבוריים וההנחיות הנוגעות לריחוק חברתי מקשים על המשך מתן שירותים לנפגעי אלימות. אמנם חלק מהשירותים ניתנים כעת בצורה מקוונת, אולם גם בכך יש קשיים מסוימים: חלק מהאוכלוסיות אינן נגישות לטכנולוגיות הרלבנטיות (למשל: החברה החרדית בארץ); גם במקרים אחרים – אישה השוהה בבית לצד בעלה האלים, או אישה שלאורך כל שעות היום נמצאת בקרבת ילדיה שאין להם מסגרת חינוכית – תתקשה לקבל טיפול באופן הזה, לפחות לא בשעות הקונבנציונליות בהן הוא לרוב ניתן.

² [COVID-19 and violence against women, What the health sector/system can do, 26 March 2020](#). Retrieved: March 31st, 2020.

³ [COVID-19 and violence against women, What the health sector/system can do, 26 March 2020](#). Retrieved: March 31st, 2020.

- **מתן מענה מספק של מסגרות לשהייה חוץ ביתית לנפגעי אלימות ולגברים מורחקי בית** – הוראות הבידוד והריחוק החברתי עשויות להקשות על מתן פתרונות חירום, בעיקר בדמות מקלטים לנשים נפגעות אלימות וילדיהן ופתרונות דיור לגברים מורחקי בית. גם בשגרה היקף המענים הקיימים אינו תמיד מספק, ונוכח ההתגברות הצפויה בהיקף אלימות – הצורך בהם עשוי אף לגדול. יתר על כן, היכולת לקלוט נשים (וגברים) נוספים למסגרות הללו עשויה להיות דווקא מוגבלת יותר, בשל כללי הריחוק החברתי. מכאן, שמצד אחד צפוי גידול בביקוש למסגרות אלו, ומצד שני, כללי הריחוק החברתי (למשל: הגבלה על מספר האנשים שיכולים לשהות בחלל מסוים) עשויים להביא להקטנת ההיצע.

בהמשך המסמך תוצג התייחסות לכמה מהסוגיות הללו בישראל. פניות למוקד המידע והסיוע של משרד הרווחה משרד הרווחה מפעיל את מוקד 118, מוקד הנותן מידע וסיוע מידי בחירום ובשגרה בנושאי רווחה. להלן נתוני משרד הרווחה אודות פניות בעניין אלימות שהתקבלו במוקד החירום במהלך חודש מרס האחרון, בהשוואה למספר הפניות החודשי הממוצע.

פניות על אלימות אל מוקד 118, מרס 2020 מול ממוצע פניות חודשי, לפי קורבן האלימות⁴

אלמות כלפי קשישים	אלמות כלפי ילדים ונוער	אלמות בין זוגית	סה"כ ממוצע
138	10	200	381
3	76	70	228
ירידה של כ-98%	עלייה של כ-660%	ירידה של כ-65%	ירידה של כ-40%

כפי שעולה בטבלה, בחודש מרס 2020 חלה ירידה משמעותית בסך הפניות בנושא אלימות למוקד 118: **בעוד שבחודש ממוצע המוקד מקבל 381 פניות, בחודש מרס 2020 (עד ה-30 במרס) המוקד קיבל 228 פניות – ירידה של 40%**. עם זאת, השינויים בנתוני הפניות לא היו זהים בנוגע לכל סוגי האוכלוסיות:

הירידה המשמעותית ביותר היתה בפניות בנוגע לאלימות כלפי קשישים: בעוד בחודש ממוצע מתקבלות במוקד 138 פניות בנושא זה, בחודש מרס התקבלו בו 3 פניות בלבד.

⁴ אלינה שוורצמן, מרכזת נושאים מקצועיים, אגף בכיר קשרי חוץ ודוברות, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. דוא"ל, 30 במרס 2020.

לדברי גל שחם, עו"ס ראשי לחוק הגנה על חוסים אזרחים ותיקים במשרד הרווחה, ישנם כמה הסברים אפשריים לירידה המשמעותית במספר הדיווחים למוקד על הזנחה והתעללות באזרחים ותיקים:⁵

- **מקרים של פגיעה בקשיש על-ידי בן משפחה** - יש קשישים החיים עם צאצאים שסובלים מהתמכרויות או בעיות נפשיות, התלויים בהם ואינם יוצאים מהבית בתקופה זו. לקשישים אלו אין בימים אלו אפשרות להתקשר לדווח למוקד. כמו כן, אם עד כה ניתן היה להרחיק צאצא פוגע בשל הפגיעה, כיום אין לאן להרחיקו ולכן הורים זקנים ימנעו מלהתלונן על פגיעה כזו.
- **מקרים של פגיעה על-ידי מטפל** - בשל התלות של הקשיש במטפל (עובד זר) ובהעדר ביקורי בקרה בעין של חברות הסיעוד (ונוכח הנחיות הריחוק החברתי – גם היעדר ביקורי ילדים את הוריהם הקשישים), פחות יחשפו או ישתפו מקרים של התעללות וניצול.
- בתקופה זו תוגברו המוקדים העירוניים ברשויות, במקביל לשיחות יזומות של העובדים הסוציאליים במחלקות לשירותים חברתיים עם הקשישים המוכרים למחלקת הרווחה. ייתכן ופניות בנושא מגיעות ישירות אליהן ולא למוקד 118.

עוד מסר עו"ס שחם לעניין איתור קשישים בסיכון לאלימות, כי **מאחר ומרכזי היום לקשיש סגורים בעת הנוכחית, יש פחות בקרה על אירועים בתוך הבית ופחות חשיפה של מקרי התעללות והזנחה. כמו כן, בעת הנוכחית עיקר העיסוק של העובדים הסוציאליים ברשויות המקומיות הוא מתן מענה לצרכים הבסיסיים, כמו אספקת ארוחות ותרופות ויש פחות פניות לחשיפת מקרים של התעללות. לדבריו, גורמי הרווחה מוצפים כעת בפניות טלפוניות של אוכלוסייה נורמטיבית חדשה בבקשה לסיוע במתן צרכים בסיסיים. חשיפה של מקרי התעללות והזנחה היא לעיתים תולדה של בניית קשר ואמון עם העובד הסוציאלי המטפל, מצב שפחות מתאפשר היום.**

גם בפניות בעניין אלימות בין זוגית חלה ירידה, אם כי בשיעור פחות מזה של הירידה בדיווחים על אלימות כלפי קשישים: בעוד בחודש ממוצע מתקבלות במוקד מאתיים פניות בנושא אלימות בין-זוגית, בחודש מרס התקבלו 70 פניות, ירידה של 65%.

מבין שלושת סוגי הפניות שהוצגו בטבלה, הסוג היחיד בו חלה עליה בפניות אל המוקד היה בנושא אלימות כלפי ילדים ונוער: בעוד בחודש רגיל המוקד מקבל בממוצע עשר פניות בנושא, בחודש מרס התקבלו בו 76 פניות. לדברי רועי בן נעים, מנהל תחום-קשרי כנסת וממשל במשרד הרווחה (המשמש גם האחראי על המוקד), נכון לעת עתה אין למשרד פילוח באשר לגורם שפנה למוקד לדווח על האלימות. לדבריו, לא מעט מהפניות למוקד הן אנונימיות, ונובעות מרצון לדווח על משהו לא תקין שקורה בבית כלשהו, למשל- שכנים ששומעים צעקות מהבית, בכי, קללות וכו'. חלק מהפונים הם הילדים או בני הנוער עצמם.⁶

⁵ גל שחם, עו"ס ראשי חוק הגנה על חוסים אזרחים ותיקים, אגף בכיר אזרחים ותיקים, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. תשובה הועברה בדואר על-ידי אלינה שוורצמן, מרכזת נושאים מקצועיים, אגף בכיר קשרי חוץ ודוברות, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, 31 במרס 2020.

⁶ רועי בן-נעים, מנהל תחום - קשרי כנסת וממשל, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. דוא"ל, 31 במרס 2020.

אין בידנו מידע אודות קבוצות האוכלוסייה של הפונים אל המוקד, ובפרט מידע אודות פונים מהמגזר הערבי או החרדי. לדברי בן נעים, הפניות מסווגות על פי שפת הפונה, ולא על פי מגזר. על כן, ככל שהפונה מקבל סיוע בשפה העברית, לא ניתן לדעת מה קבוצת האוכלוסייה שלו.

עוד לדבריו, היות שמדובר בקו חירום, המענה ניתן בו בעברית בלבד. במידה ויש צורך במתן מענה בשפה אחרת, המוקדן יוצר קשר עם מתורגמן בשפה רלבנטית (ערבית, אמהרית, רוסית ואנגלית).

לדברי בן נעים, למשרד יש נוהל עבודה סדור לעניין דיווחים המתקבלים במוקד. במקרה של דיווחים על אלימות, אם יש למוקד פרטים מלאים – הדיווח עובר למשטרה. כמו כן, העובדים הסוציאליים המאיישים את המוקד גם מעבירים דיווחים לבירור ולטיפול מול המחלקות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות, וכן לרפרנטים הרלבנטיים במשרד עצמו, לפי המקרה.

לפי תשובת משרד הרווחה, **המוקד נערך לאפשרות של עלייה בפניות** וקו החירום 118 בימים אלה נערך להרחיב את השרות שלו בתחום האלימות במשפחה ב 2 תחומים מרכזיים:

- **הקמת קו תמיכה ייעודי לגברים:** בימים הקרובים יפתח קו ייעודי שיעודד גברים לפנייה סביב אלימות במשפחה.
- **שירות צ'אט / מסרונים "פנייה שקטה":** מתוך הנחה כי ישנם מקרים של נפגעי/ות אלימות שבמצאות כיום בביתם מוגבלים ביכולת לבצע פעולות של שיחה קולית לצורך קבלת עזרה, הקו נערך לקבל גם הודעות כתובות (הודעות שקטות). להערכת רועי בן-נעים, שירות זה צפוי להתחיל לפעול באמצע חודש אפריל. לצד ההיערכות הטכנולוגית, המשרד גם מתכנן להרחיב את כוח האדם של עובדים הסוציאליים הנותנים מענה במוקד.

2. פעילות המקלטים לנשים נפגעות אלימות וילדיהן

בישראל פועלים 14 מקלטים לנשים נפגעות אלימות וילדיהן. המקלטים מופעלים על-ידי עמותות וארגונים שזכו במכרז, פועלים לפי כללים מנחים של משרד הרווחה ומקבלים תמיכה תקציבית מהמשרד. כל מקלט מיועד לשהייה של 12 נשים וילדיהן בו זמנית. הנשים וילדיהן שוהים במקלט בין שלושה לשישה חודשים בממוצע. מתוך 14 מקלטים, יש שני מקלטים ייחודיים לנשים ערביות וילדיהן, מקלט אחד ייחודי לנשים דתיות וחרדיות וילדיהן ומקלט אחד המיועד לאוכלוסייה יהודית וערבית ביחד.⁷

לפי תשובת משרד הרווחה למרכז המחקר והמידע של הכנסת, המקלטים מוכרים כמפעל חיוני ובשל כך, נדרשים להמשיך לפעול כרגיל. עוד צוין בתשובה, כי מענה של הגנה לנשים במצב חירום ומשבר הכרחי בימים אלו אף יותר מאשר בעת שגרה, בשל הלחץ ו"הקרקה הפוריה" הקיימת לאלימות במשפחה. ועל כן, המשרד נערך להתמודד עם

⁷ אתר האינטרנט של משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. תאריך כניסה: 31 במרס 2020.

האתגר של הקפדה על שמירת המקלטים כמרחבים בריאים על מנת שיוכלו להמשיך לתפקד, ולשמור על נשים וילדים השוהים בו.

לפי תשובת משרד הרווחה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, נכון ל-30 במרס היו 20 מקומות פנויים במקלטים, מתוכם 5 מקומות לנשים הזקוקות לבידוד.⁸ עם זאת, רבקה נוימן, מנהלת האגף לקידום מעמד האישה בויצ"ו (המפעילה 3 מקלטים לנשים נפגעות אלימות) מעריכה, כי נוכח החשש מהתגברות האלימות כלפי נשים בעת הנוכחית (הן כניסת משפחות נוספות למעגל האלימות והן החמרת האלימות במשפחות בהן כבר היתה קיימת) ייווצר מחסור במקום במקלטים. לדבריה, במצב רגיל יש זרם של נשים (וילדים) שיוצא ונכנס למקלטים. במצב הנוכחי, הנשים במקלטים יתקשו יותר לצאת מהם, הן בשל הקושי למצוא מקום דיור והן בשל קושי להתפרנס. על כן, היא צופה כי פחות נשים ייצאו בימים הללו מהמקלטים, ועל כן תתחיל להיווצר בעיה של זמינות מקום לכניסת נשים חדשות. לדברי מיכל חנוך אחדות, מנהלת תחום אלימות במשפחה (מקלטים ודירות מעבר) במשרד הרווחה, יש במקלטים נשים שיציאתן מתעכבת נוכח התפרצות הנגיף והקושי לבצע חלק מהסידורים הכרוכים בעזיבת המקלטים; יחד עם זאת, מהשוואת נתוני מרס 2020 למרס 2019 עולה, כי מספר הנשים שיצאו מהמקלטים בכל אחד מהחודשים הללו דומה.⁹

נוסף על העומס במקלטים, התפרצות נגיף קורונה עשויה גם לאתגר ולהקשות את פעילות המקלטים לנשים נפגעות אלימות. כבכל מקום אחר בו שוהים מספר רב יחסית של אנשים, יש חשש להדבקה של השוהים, בין אם הדבקה על-ידי מישהו מהשוהים (הנשים או ילדיהן) ובין אם הדבקה על-ידי אחד מאנשי הצוות.

משרד הרווחה הפיץ למפעילי המקלטים הנחיות לגבי פעילות בעת התפרצות הנגיף, כדי להתאים את הפעילות להנחיות משרד הבריאות. בין היתר הנחה המשרד את המפעילים, כי במידה ויש פונות הצריכות להיות בבידוד (בשל חשיפה לחולה מאומת או לאחר חזרה מחו"ל), הן וילדיהן צריכים להיות בבידוד, על פי המדרג הבא שקבע מנכ"ל המשרד: בידוד אצל משפחה גרעינית / במשפחה המורחבת / בידוד אצל חברים. אם אף אחת מאפשרויות אלה אינה באה בחשבון, המקלט צריך לשריין חדר מבודד על פי ההנחיות: חדר מרוחק – אם יש בקומה נפרדת, עם שירותים ומקלחת נפרדים ומאוורר. לחלופין, אם יש דירת מעבר¹⁰ פנויה ניתן להקצות אותה לבידוד ולדווח למשרד על כך. אפשרות נוספת היא ש-2-3 מקלטים יחברו להכין חדר בידוד אחד.

נוסף על כך, משרד הרווחה הנחה כי על כל מקלט להכין חדר אחד שיהיה ערוך לבידוד.¹¹

⁸ אלינה שוורצמן, מרכזת נושאים מקצועיים, אגף בכיר קשרי חוץ ודוברות, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, דוא"ל, 30 במרס 2020.

⁹ מיכל חנוך אחדות, מנהלת תחום אלימות במשפחה (מקלטים ודירות מעבר), אגף בכיר משפחות ילדים ונוער בקהילה, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. שיחת טלפון, 31 במרס 2020.

¹⁰ מסגרת שהייה וטיפול המשכית לנשים העוזבות את המקלטים.

¹¹ מכתב בנושא הנחיות שעה קורונה, ממשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים אל מנהלות מקלטים לנשים נפגעות אלימות וילדיהן ומנכ"ליות עמותות מפעילות מקלטים, 15 במרס 2020. הועבר בדוא"ל על-ידי אלינה שוורצמן, מרכזת נושאים מקצועיים, אגף בכיר קשרי חוץ ודוברות, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, 31 במרס 2020.

עוד הונחו המקלטים להתאים את סדר היום ואת צורת הפעילות להנחיות של משרד הבריאות, כולל, למשל, יציאה מדורגת של הנשים וילדיהן מהחדרים אל המרחבים המשותפים במקלטים. המפעילים גם הונחו לבחון, על פי שיקול דעת מקצועי עבור כל אישה וילדיה המצויים בשלב ההכנה לקראת יציאה, הקדמת יציאתן מהמקלט לקהילה או לדירת מעבר שאינה מאויישת במלואה על פי תקן המשרד. לפי ההנחיה הדבר יאפשר כניסתן של נשים חדשות.¹²

ממשרד הרווחה נמסר, כי המשרד בוחן בימים אלה מענים נוספים כהיערכות להחרפה בפניות. המשרד נערך לבניית פתרונות חלופיים, ביניהם מסגרת חירום נוספת לקליטת נשים כשלא יהיה מקום במקלטים או לנשים שתצטרכנה לשהות בבידוד והמקומות המשוריינים לכך במקלטים יהיו מלאים.

3. פעילות בקהילה לטיפול בנשים, ילדים ומשפחות במעגל האלימות

מרכזים לטיפול ומניעת אלימות במשפחה פועלים ברשויות המקומיות ברחבי הארץ ומטפלים בנשים, גברים וילדים נפגעים ופוגעים במשפחה. במרכזים ניתן טיפול פרטני וקבוצתי על ידי עובדים סוציאליים מומחים שהוכשרו בתכנית הכשרה ייעודית להתערבות באלימות במשפחה. כיום פועלים 113 מרכזי טיפול, המופעלים על ידי המחלקות לשירותים חברתיים, כאשר חלקם מופעלים בשיתוף עם עמותות וארגונים.¹³

לפי תשובת משרד הרווחה למרכז המחקר והמידע של הכנסת, תחום הטיפול באלימות במשפחה הוגדר כתחום חיוני וההנחיה לרשויות המקומיות היא כי יש להפעיל את המרכזים באופן מלא ובהתאמה להנחיות משרד הבריאות. לכן, המרכזים למניעה וטיפול באלימות במשפחה ממשיכים לעבוד גם כעת, והמשרד הנחה לשמור על קשר רציף עם המטופלים.

לעניין היקף וחומרת האלימות במשפחה, לפי תשובת משרד הרווחה, נכון לעכשיו אין עדויות לגידול משמעותי בפניות הישירות למרכזים. עם זאת, בקרב מקבלי השרות המוכרים לשירותי הרווחה ולמרכזי הטיפול, נצפית עליה משמעותית במתח ובחרדה ובחלק מהמקרים כבר נראית הסלמה במערכת היחסים האלימה.

לפי המידע שנמסר ממשרד הרווחה, קבוצות וטיפולים פרטניים שאפשר לקיימם מתקיימים באמצעות אפליקציית ZOOM. פגישות טיפוליות, קבלת מטופלים חדשים (intake) והתערבות בחירום נעשות כרגיל, בכפוף למגבלות והנחיות של משרד הבריאות והממשלה.

שירות המבחן פועל במצבת כוח אדם מצומצמת יותר, אולם קציני המבחן ממשיכים בעבודתם וממשיכים בביצוע חקירות וטיפול במפוקחים בצווי מבחן וצווי פיקוח מעצר, בין אם מרחוק, או במקרים דחופים - במפגשים בלתי אמצעיים, המתקיימים במשרדי השירות. קציני המבחן הונחו ליצור קשר עם כל המופנים והמטופלים בעבירות אלימות במשפחה, לצורך בחינת מצבם ומצב המשפחות, המשך טיפול, ליווי ומעקב ומתן מענה מתאים לצרכים.

¹² מכתב בנושא הנחיות שעה קורונה, ממשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים אל מנהלות מקלטים לנשים נפגעות אלימות וילדיהן ומנכ"ליות עמותות מפעילות מקלטים, 19 במרס 2020. הועבר בדואל על-ידי אלינה שוורצמן, מרכזת נושאים מקצועיים, אגף בכיר קשרי חוץ ודוברות, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, 31 במרס 2020.

¹³ [אתר משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים](#). תאריך כניסה: 31 במרס 2020.

הבתים הטיפוליים לגברים הנוהגים באלימות זוגית ממשיכים לפעול כרגיל. במסלולים הכוללים לינה ניתן מענה מלא, ככל שניתן בהתאמה לתכנית הטיפול. במסלולים האמבולטוריים ניתנים מענים בשיחות טלפון או במפגשים פרטניים בהתאם לצרכי המטופלים.

נראה, כי גם אם שירותי הרווחה בקהילה ממשיכים לעבוד בימים אלו, בהתאמות הנדרשות, עובדי הרווחה עשויים להתקשות לתת את אותו מענה לאוכלוסיות שקודם קיבלו אותו. נזכיר את דבריו של גל שחם, עו"ס ראשי חוק הגנה על חוסים אזרחים ותיקים במשרד הרווחה לעניין הקשישים, כי בימים אלו עובדי הרווחה ברשויות המקומיות מוצפים בפניות של אוכלוסיות "נורמטיביות" בבקשות לסיוע בצרכים בסיסיים.¹⁴ ייתכן, כי הדבר יקשה עליהם להמשיך לתת מענים פחות דחופים ואקוטיים לאוכלוסיות המטופלות על-ידם.

כמו כן, ייתכן והשימוש בכלים הטכנולוגיים אינו מתאים לכל קבוצות האוכלוסייה, ובפרט לקשישים ולחרדים. לעניין זה מסר עו"ס שחם, כי הכלים הדיגיטליים מאפשרים יצירת קשר עם אוכלוסיית הקשישים ואף התערבויות טיפוליות במקרה בצורך. במקרים שבהם אין אפשרות לקיים שיחות מעבר לשיחות טלפוניות ועולה חשד לקיום של מצבי התעללות והזנחה הדורשים התערבות מיידית, הונחו מרכזי היחידות לבצע ביקורי בית באישור מנהל המחלקה ובכפוף להנחיות המיגון של משרד הבריאות והמטה לביטחון לאומי. עם זאת, לדבריו, בשל העדר פניות פחות מגיעים אל מקרים אלו.

¹⁴ גל שחם, עו"ס ראשי חוק הגנה על חוסים אזרחים ותיקים, אגף בכיר אזרחים ותיקים, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. תשובה הועברה בדואר על-ידי אלינה שוורצמן, מרכזת נושאים מקצועיים, אגף בכיר קשרי חוץ ודוברות, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, 31 במרס 2020.